

האם אנחנו מוכנים למשיח? גליון מספר 25

שאל נא את הכהנים תורה

- א. ברוך ד' כל היהודים חזרו לירושלים עוד הפעם לחג השבועות! הבאתי את השלמי שמחה ושלמי חגיגה, והגיע הזמן לבשל את הקרבן. יש לי בבית שלשה סירים עשויים מחרס, ואחד נטמא ואיני יודע איזהו הטמא. האם אני יכול להשתמש באחד מהם, ואולי אפ' בשלשתם? ומה הדין אם היו הסירים ממתכת? (ע' בכורות כג)
- ב. יש לי סדינים שיוולדת ישבה עליהם ונגעה בהם. יום אחד החלטתי שהסדינים מאד מתאימים להשתמש כמו וילונים. ממחשבה למעשה, קשרתי את הסדינים ליד החלון, זה מתאים משהו משהו! אח"כ עבר משה על יד הוילון עם מגש אוכל, והוילון נגעה באוכל, האם האוכל נטמא? (ע' מנחות כד)
- ג. זב ישב על המכשיר שעושים התעמלות (elliptical), ואח"כ ישבתי על זה. יש לי שתי שאלות, האם המושב טמא מדרס (ואני וכל בגדי נטמאו)? ואם הדין שהמושב טמא מדרס, זה מספיק לטבול חלק המושב, או כל המכשיר נהיה מדרס? (ע' ר"ש כלים פכ"ב מ"ט בשם התוספתא ופ"כ מ"ג)
- ד. נבחרתי לאחד מהמנקים אחר מלחמת גוג ומגוג לנקות את המקום מכל ההרוגים (יחזקאל לט,יד), וחוף משני שלישי מהגויים שנהרגו (זכריה יג,ח) היו המון בהמות שמתו במגיפה (שם יד,טו), והזזתי עצם אחד שיש בו כזית בשר בפנים העצם, אבל לא מחוץ לעצם, האם נטמאתי במשא בשר נבילה? (ע' חולין קכד:)
- ה. גוי נגע בתרומה, מה עלי לעשות עם התרומה? (ע' נדה לד וגירסת הגר"א שם)

הלכתא למשיחא

בואו נלמד על טומאת בגדים, כל דבר ארוג (גם לבדים מקבלים טומאה), בין מצמר או פשתים בין קוטנה או משי, כל דבר שלא בא מן המים מקבל טומאה (ולענין פוליאסתר יש מחלוקת אחרונים ע' גליון מס' 17), בין שנעשה ללבישה או לתשמישי האדם. אבל בגד שנעשה במיוחד לשמש כלי אחר כמו כיסוי כלי, או בגדי ספר תורה מצויירות, ואין לו בית קיבול, ולא עוטפים את הכלי מכל צד (דאז דומה לבית קיבול-ע' פכ"ד מ"ב) רק מכסים, אין מקבל טומאה (רמב"ם פכ"ז ה"ג).

תמונה מבד אינו נחשב משמשי אדם ואינו מקבל טומאה. מגבת או וילון נחשב משמשי אדם ומקבל טומאה. גם סמרטוט קטן משתמשים בו לנקות או במקום פקק או לאחוז סיר נחשב משמשי אדם ומקבל טומאה. זהו דעת הרמב"ם אבל יש ראשונים שסוברים שוילון או סמרטוט אינם נחשבים כבגד, מלבד אם משתמש בהם לפעמים לכסות גופו לחימום שאז נחשב כבגד.

סינר שמלבישים אותו מעל גבי הבגדים, לדעת התפא"י (פכ"ד מ"ד) אינו נחשב כבגד, ולדעת המשנה אחרונה אם לובשים בצורה רגילה כמו חולצה. אמנם נראה שהתפא"י חולק על זה. מעיל גשם נחשב כבגד כי הוא מגן על האדם. כיסוי חלות נראה שהוא כמו משמשי כלים ואינו נחשב כבגד לקבלת טומאה.

שיעור בגד לקבל טומאה תלוי בכמה דברים, אם נעשה לתכלית ופעולה מסוימת (או אפילו אם נחתך מעט מבגד לתכלית מסוימת, חז"א לכה, לבי) אז גם אם הוא קטן מאוד עדיין נחשב כבגד לקבלת טומאה. אם מתוכנן לעשות בגד מסויים כל שלא גמר הבגד עדיין אינו מקבל טומאה, (כ"כ החז"א ה"ב, וה' ומשנה אחרונה פכ"ז מ"ז, ומש"כ החז"א ל"ב, ג אינו מוכח שחזו בו, אמנם במקדש דוד סי' נג כתב כפשטות המשנה ורמב"ם דמקבל טומאה מיד כשהגיע לג' על ג').

אם לא היה מידה מסוימת מתוכננת, או אם נקרעה מבגד גדול יותר, באופן כזה השיעור הוא ג' על ג' אצבעות? לדעת הרמב"ם זהו רק בבגד צמר ופשתים, אבל במינים אחרים צריך לכה"פ ג' על ג' טפחים, ולדעת ראשונים אחרים (ע"י אור"ח סימן ט) גם מינים אחרים דינם כצמר ופשתים. הטעם שג' על ג' אצבעות מקבל טומאה הגם שזה לא בגד, משום שיש לו חשיבות קצת כיון שראוי להשתמש בו לטלאי ולהיות חלק מבגד (רש"י שבת כט), או שראוי לקפל ולהצניע בתוכו משהו

¹ דין זה נראה דיש בה מחלוקת גדולה, הדנה בה היא דמטלניות שהתקינו לפקק ולקנח, כתב הרי"ף דזהו סיבה לטהר דמעשה מוך בעלמא, וכ"כ הראב"ד ספכ"ב, ובוילון אמרו בגמ' ביצה יד: דטמא משום דהשמש מתחמם בה, וכן במטפחת ספרים מבואר בירו' (כלאים פ"ט ה"ב) דטמא משום דמניחו בחיקו ומניח ס"ת עליה או משום שמחמם בה ידיו, אמנם הרמב"ם בפ"י המשנה כתב דפקק ולקנח הוא סיבה לטמאות, ובוילון לא הזכיר טעמא דגמ' וכתב הצ"ח שם דס"ל ככה"ג דא"י טעם לטמאות, וצ"ל הא דכתב הרמב"ם בפכ"ז ה"ב-ט"ו כל אלו שאין טמאים משום שאינו תשמישי אדם, הכוונה אלא תשמישי כלים, או שאין עושים שום דבר עם זה, וכן לשחוק הוי כמו צורה על הקיר שזה לא נקרא השתמשות, משא"כ וילון, משמש להסתר. וקצת משמע כן ממש"כ הרמב"ם פ"א ה"א דכל שהוא אריג נקרא בגד לענין טומאה. אמנם החזו"א (כח,ב) כתב בדעת הרמב"ם כרי"ף דשימוש פקיקה ניעור וקניוח אינו שימוש בגד, וכ"כ (ל,יד) גבי בגד להצלת כללך וזיעה, והא דלאחיה (מעילה יח) טמא הוא מדרבנן דתשמיש חשוב הוא אבל לא מקרי לבוש. [ואולי אפשר לפרש בדעת הרמב"ם דבגד הוא רק מה שלובשים, ושאר דברים דטמאים הוא משום כלי קיבול, ומש"כ הרמב"ם בכמה דברים דטהור משום דאינו תשמישי אדם, משום דמצינו דהיכא דיש לו ב"ק טמא משום ב"ק, ואם אין לו ב"ק טמא מדרבנן אם הוא משמשי אדם וכלים, ומכיון דתשמישים אלו אין נקראים תשמישי אדם, אינו טמא אפי' מדרבנן.] לכאורה בדי בדיקה לרי"ף אינו מקב"ט, ולרמב"ם מקבל.

² לרש"י שבת כ"ט משום דעומד לטלאי (וטומאתו משום בגד), ולתוס' סג: משום דראוי לקפל (וטומאתו משום כלי קיבול, וי"א דכל בגדים טומאתן משום דמקבלים), וע' חזו"א ל"ב, טו, דהוא בצירוף שני הטעמים ביחד. והנה לכאורה זהו כ"ז שלא ייחדו לתשמיש מיוחד, אבל אם ייחדו ועשה בו שינוי מעשה, שוב אין לטמאות אריג כ"ש משום דראוי לקיפול כשאינו עומד לכך, אמנם באג"מ ח"א סי' קע"ז נקט דאריג כ"ש שייחדו לתריסין טמא אף שאינו בגד או כלי קיבול, וצ"ע.

(תוס' שם סג:), אמנם אם אינו מחשיב את זה, וזרקו לאשפה אינו מקבל טומאה. אבל בגד ג' על ג' טפחים שזרקו לאשפה עדיין מקבל טומאה.

עד כה הזכרנו שלשה אופנים שבגד מקבל טומאה, א. אם נעשה לתכלית מסוים שיעורו בכל שהוא, ב. ג' על ג', ג. אם יש לו בית קיבול, גם אם רק מקבל כל שהוא. יש עוד שני אופנים, ד. אם נעשה הבגד למדרס (סדין למיטה) השיעור הוא ג' על ג' טפחים. ה. אם זה אוהל למת, לדעת הרמב"ם והרע"ב השיעור הוא טפח ולדעת הגר"א כל שהוא.

תשובות לשאלות גליון שעבר

א. ממש מדהים! רחובות ירושלים עשויות מיהלומים, כל הכותלים עשויות מיהלומים, ויש יהלומים בכל סביבות העיר שגודלה 18x12 קילומטר, והכל חינם. כל הסביבה מוארת מהאבני הכדכד (ישעיה נד, יב וילקוט ישעיה תעח). חזרתי הביתה עם קצת סחרחרות ונפל לי האוכל שהיה מוכשר לקבל טומאה על הריצפה, וזה היה תיכף אחרי שיוולדת שטפה את הריצפה, אני לא בטוח אם המים שהשתמשו בהם לשטוף את הריצפה (שנטמאו בהזזת היוולדת את הדלי) היו ראויים לשתית כלב מכיון שהיה בו מעט סבון, אני גם לא בטוח אם הריצפה עדיין היתה רטובה ואם היה נגיעת מים באוכל (ובנעליים שלי), האם האוכל טמא מספק והאם אני צריך לטבול את נעלי? (עי' ירושלמי תרומות פ"ג ה"א, וטהרות פ"ו מ"ד)

תשובה: באופן כזה גם אם המים ראויים לשתיה, האוכל עדיין טהור שכיון שמשקין רק מטמאים מדרבנן ההלכה היא שספק משקה לטמא טהור. אמנם גם אם הספק היה אם האוכלים ראויים לאכילה, הדין הוא שטהור מחמת ספק ספיקא. וכאן לא מטמאים מדין כל ספיקות שאתה יכול להרבות ברה"י טמא, כי זהו רק בנוגע לספק רשויות כגון ספק אם נכנס לרשות או ספק אם היה שיעור טומאה ברשות שנכנסת, אבל בנדון שלפנינו הספק הוא אם ראוי לאכילה, וזה לא קשור למקום בו הוא שרוי, ואשר ע"כ עדיין אפשר להקל מטעם ספק ספיקא.

ב. הייתי בדרכי לירושלים, ביד אחד אחזתי בקופסת הפיאה שלי, וביד השני סנדוויץ', בעודי בדרכי שמעתי פסק מהבית דין הגדול שכל הפיאות ממקסיקו יש להם דין תקרובת עבודה זרה, יש לי מעט שערות ממקסיקו שעירבו לי בפיאה, האם הסנדוויץ' שלי נטמא? (עי' רמב"ם אבות הטומאה פ"ו ה"ז) [שאלה זו אינה קשורה לשיער מהודו וכל אחד יעשה עפ"י רבן]

תשובה: חז"ל נתנו לע"ז דין אב הטומאה שמטמא במגע, ולתקרובת ע"ז גם טומאת משא, אם יש שיעור כזית. ולכן אם יש כזית שערות שהוא תקרובת נטמאת במשא והסנדוויץ' טמא (גם אם המגע לאחר משא הפיאה).

ג. היה לי אשכול של ענבים שרציתי לעשות ממנו יין, טמא נגע בחלק העץ של האשכול, האם הענבים נטמאו? (עי' סוכה יג,ב)

תשובה: יד האוכלין מביא טומאה על האוכלין כל זמן שהוא משמש כיד לאוכל. אם אתה מתכוון לעשות יין מהענבים, אין ליד תכלית בנוגע לזה כי זה מגרע את היין, ממילא בטל ממנו תורת יד באופן כזה ואינו מביא טומאה על הענבים.

ד. בגדים שאינם צנועים, האם מקבלים טומאה? (עי' כלים פכ"ח מ"ט)

תשובה: בגדים שהם מאוד דקים עד שאפשר לראות את העור דרכם, ועשויין ללבישה ברחוב בשביל פריצות, אינם נחשבים בגדים ואינם מקבלים טומאה (עי' תפא"י ומשנ"א שם). אמנם פשוט שבגדים שעל אדם אחד הם בגדים צנועים ואילו על אדם שני אינם צנועים מקבלים טומאה גם בעודן על האדם שעליו אינם צנועים. הראב"ד (עדיות פ"ג מ"ד) מסביר את המשנה שמדובר בבגד שהוא מלא חורים, ולכן אין לו דין בגד (לא בגלל שזה פריצות) וא"כ אינו ראוי לסתם בגד שאינו צנוע.

ה. היה לי חלה שחמאת בוטנים טמא בשיעור חצי כביצה נגע בצד אחד של החלה וחצי כביצה של ממרח ג'לי טמא נגע בצד השני, האם החלה נטמאה? (עי' טהרות פ"א מ"ח ורמב"ם טומאת אוכלין פ"ו ה"ז)

תשובה: לדעת הרא"ש והגר"א ורש"י ותוס' (זבחים לא). הוא טמא. לדעת הראב"ד (פ"ו ה"ז טומ"א) רק אם שני החתיכות הטמאות נוגעות אחת בשני, אז יכולות לטמא בצירוף שתיהן. ולדעת הרמב"ם (לפי החזו"א טבר"י ג,ד) שני החתיכות צריכות להיות גוש אחד.